

Budapesti Levéltári Mozaikok

2025/7. szám

DOI: [10.56045/BLM.2025.07](https://doi.org/10.56045/BLM.2025.07)

ISSN: 2939-6921

URL: <https://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2025/07/04/leveltari-mozaikok-114/>

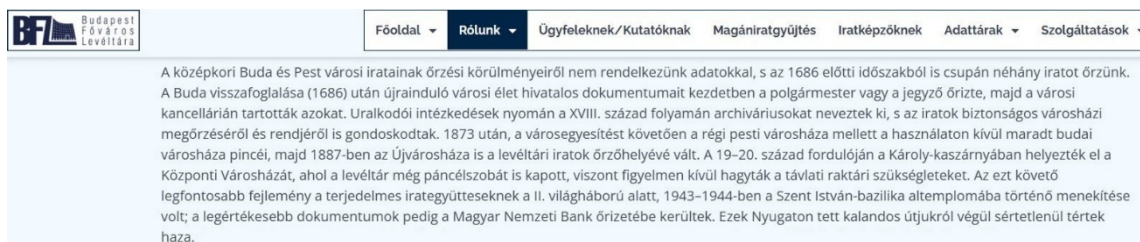
GARAMI ÉRIKA

Értékmentés a második világháborúban – levéltári iratok az aranyvonaton

A második világháborúban a kulturális intézmények és közgyűjtemények is igyekeztek legértékesebb tárgyaikat biztonságba helyezni. Budapest Székesfőváros Levéltára legrégebb, legértékesebb irataiból öt ládányit bízott a Magyar Nemzeti Bank őrizetére. A ládákat 1943. május 31-én adták át a bank veszprémi sziklabunkerében. A ládák 1944 végén a bank aranykészletével és más kulturális javakkal hagyták el az országot. Az értékeket a felső-ausztriai Spital am Pyhrnben őrizték még akkor is, amikor az aranyat és a pénzkészletet Frankfurt am Mainba vitték. A levéltári ládák 1946 szeptemberében hiánytalanul érkeztek vissza Budapestre.

Kulcsszavak: *Budapest, második világháború, aranyvonat, levéltár*

Levéltárunk honlapján¹ és a levéltári ismertetőben szerepel egy mondat, mely szerint a második világháborúban a legértékesebb iratok a Magyar Nemzeti Bank őrizetébe kerültek, és nyugaton tett kalandos útjuk után sértetlenül tértek haza. Mi is volt ez a kalandos út?

1. kép. [Budapest Főváros Levéltára honlapja](#)

Már a harmincas években számos védelmi intézkedést hoztak egy esetleges háború esetére. 1932–33-ban szirénákat szereltek az épületekre, óvóhelyeket alakítottak ki. Az értékek biztonságos őrzéséről szóló rendelkezések az 1942. szeptember 4-i első, a főváros ellen irányuló légitámadás után vettek új lendületet. Immár a légoltalmi szempontokat is figyelembe kellett venni. Az intézmények, hivatalok elhatározták legértékesebb levél-, terv- és irattári, valamint muzeális értékeinek biztonságba helyezését. A fővárosi mentett javak számára a főváros tulajdonában lévő Szent István Bazilika altemplomában kezdtek kialakítani óvóhelyet 1943. május elején. Szeptemberben a levéltár létrehozta a Városháza Légoltalmi Letétgyűjteményét.² A légoltalmi parancsnoki teendőket polgármesteri kinevezéssel dr. Kovács Lajos főlevéltáros látta el.³ Az óvóhelyekre költözés – ideiglenes időre – 1944 elején kezdődött és március közepén fejeződött be.⁴ A levéltári iratokon kívül a Bazilikába más intézmények is szállították értékeiket, például a Petőfi Múzeum bútorait,⁵ kórházak orvosi műszereit, valamint tűzoltófelszerelések is kerültek az altemplomba.

A Székesfővárosi Levéltár 1901, azaz alapítása óta az egykori Károly-laktanyában működött, ahol a legértékesebb iratok számára pánccszobát építettek. 1943. május közepén a főváros vezetése megállapodást kötött a Magyar Nemzeti Bankkal a legértékesebbnek tartott iratai őrzésére. Ide tartoztak többek között az 1703. évi budai és pesti kiváltságlevelek, a legrégebbi tanácsulési jegyzőkönyvek, a polgárkönyvek, kéziratok és végrendeletek. Külön erre a célra készítették a polgármesteri ügyosztály öt erős bükkfa ládát – egy 100x100x50 cm-es nagyobb és négy 100x75x50 cm-es kisebbet.

¹ <https://bparchiv.hu/rolunk/#rovid-tortenet> (Utolsó lekérdezés: 2025. június 26.)

² Ma: BFL IV.1420.k Légoltalmi letétgyűjtemény: fontosabb polgármesteri rendeletek és határozatok másodpéldányai (1942–1946)

³ Csík 1988. 352. p.; Kovács Lajosról ld. Haraszi Viktor cikkét: <https://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2021/12/15/leveltari-mozaikok-45/> (Utolsó lekérdezés: 2025. június 10.)

⁴ Horváth 1996. 90. p.

⁵ BFL VIII.3801.a.1. kisdoboz 10.

2. kép. Pest város 1703. évi kiváltságlevele. (BFL IV.1227 Nr. 8)

A ládák két oldalára fogantyúkat erősítettek, vörös színű pecsétviaszba nyomott bélyegzővel, pecsétviasszal és pecséttel látták el, lakattal zárták le. Tetejükön „Budapest Székesfőváros Levéltára tulajdona” beégetett felírás és I-V. színes ceruzával írt sorszám volt olvasható. Az öt ládát 1943. május 31-én – az elsők között – menekítették Veszprémbe. A levéltár nevében dr. Baraczka István alleveáltáros volt az átadó, a bank nevében dr. Torzsay-Biber András főfelügyelő volt az átvevő.

3. kép. Veszprém, Jókai utca 31. (A szerző felvétele, 2019)

A veszprémi püspökvár alatti Jókai utca 31. szám alatti sziklabunker 1938 és 1940 között épült a Magyar Nemzeti Bank megbízásából német mérnökök tervei alapján. A 21 méter

mély, 8 szintes, mintegy 6000 m², három fő- és három keresztmetszetből álló, dolomitba vájt, többszintes bázist úgy építették, hogy a trezorfunkció mellett akár bombatámadások esetén is zavartalanul lehessen ott dolgozni.⁶ A banki személyzetnek és családtagjaiknak is a bunkerben adtak helyet, így a jegybank a föld alatti városban is működött tovább.

Veszprémbe fokozatosan – de jellemzően 1944 végén – érkeztek az intézmények értékei, élükön a Magyar Nemzeti Bank bruttó 33 tonnányi aranykészletével, tartalék bankjegykészletével, külföldi valutákkal, értékpapírokkal, a bankjegygéptárhoz és a fém pénzveréshez szükséges eszközök és gépek egy részével. Az egyes intézményekkel történő megállapodások alapján őrzött rábízott értékeket, letéteket, többek között Corvinákat, a méter 2 db platinarúd mintapéldányát, a Magyar Nemzeti Múzeum 65 ládáját, a Szépművészeti Múzeum képzőművészeti alkotásokkal és grafikákkal teli négy ládáját, az Országos Széchényi Könyvtár 61 ládáját, a Magyar Tudományos Akadémia aranytárgyait, a Bélyegmúzeum történeti bélyeggyűjteményét, válogatást a Fővárosi Képtár képeiből.⁷ A magyar koronát, a koronázási jelvényeket és a Szent Jobbot 1944. november 5. és december 8. között őrizték a veszprémi sziklabunkerben. A „Sziklába” menekített értékek sorsa különbözőképpen alakult.

4. kép. A Bélyegmúzeum ládája a Pénzmúzeum „Postajegyek és bankjegyek – Kéz a kézben” című időszaki kiállításán, 2025 (A szerző felvétele)

A főváros tulajdonát képező értékek közül a legtöbbször a 15 tubus, egyenként 200 mg, összesen 3 gramm rádiumról esik szó, amelyet szintén Veszprémbe menekítettek.⁸ Az érdeklődés középpontjában volt minden nemesfém, de leginkább az arany, a gépjárművek és a lovak, annak ellenére, hogy többségük a háború végére elég rossz állapotban volt. Fővárosi értékek, letétek kerültek a kisalföldi Mihályi községbe és más országokba is.⁹ Miután a szovjet

⁶ <https://vaskarika.hu/hirek/reszletek/19141/a-szikla-egy-rejtelyes-katonai-bunker-veszpremben/> (Utolsó elérés: 2025. június 26.) A „Szikla” ma a Magyar Honvédség Légierő Parancsnoksága.

⁷ Dunai 2019. 138. p.

⁸ Veszprém Flórián Gyula MNB fiók vezetője vette át megőrzésre. BFL IV.1420.d. 8. kisdoboz 26.a; Világosság, 1946. június 26-i száma szerint ez Brüsszelbe került. 4. p.

⁹ BFL IV.1420.d. 8. kisdoboz 26.g.

csapatok a város közelébe értek, és már hallhatóvá váltak a harci zajok, december 4-én Veszprém megyét a Honvédelmi Minisztérium hadműveleti területté nyilvánította. „*Veszprémet megszállták az idegenek. Hemzseg a város a katonaságtól. Teljesen feleszik és az üzletek is ki vannak fosztva.*” – írta a Budapestről Veszprémbe küldött banki tisztviselő, Dietzgen Mária, akinek fennmaradt levelei sokat elárulnak az akkori veszprémi hangulatról.¹⁰ Döntés született a Veszprémben őrzött állami, fővárosi, intézményi értékek nyugatra áttelepítéséről. December 7-én a városba érkezett dr. Leopold Scheffler, a Reichsbank igazgatója névleg azért, hogy a magyar–német klíringre vonatkozó számadásokat ellenőrizze, valóságban pedig azért, hogy a „Sziklában” őrzött értékeket, mindenekelőtt az aranykészletet mielőbb német területen tudja. Az értékek kísérésére a belügyminiszter december 7-i rendeletével csendőroroséget vezényelt ki.¹¹ A berakodást vasúti vagonok hiányában nem lehetett azonnal megkezdeni, de Scheffler közbenjárására a németek rendelkezésre bocsátottak személy- és teherkocsikat, valamint vasúti vagonokat.¹² Nagy sietséggel, magyar és német katonák felügyelete mellett folyt a bunkerből az értékek teherautóra rakodása és a vasútállomásra szállítása. A német katonaság egy része a német Wehrmachtba beolvasztott osztrák alakulatok katonáiból állt. A bunkerből kipakolásról egy német katona így emlékezett vissza: „*Tőlünk, akik a szállítás munkájában vettünk részt, nem tartottak. Úgy vélték, hogy egyikünk sem beszél magyarul, s így nincs módunkban a magyar lakossággal közölni a szomorú tragédiát. Minden katona, aki ebben a munkában részt vett, 100 pengő jutalmat kapott. Ez egyúttal a hallgatás díja volt.*”¹³ Scheffler gondosan ügyelt rá, hogy semmilyen érték ne maradjon hátra.¹⁴

Veszprémből az értékekkel teli vonatok „megtévesztésül” előbb déli, majd nyugati irányba indultak, mintha Graz felé tartottak volna. Még két további szerelvényt raktak meg banki, illetve a bankra bízott javakkal, valamint élelmiszerrel és egy konyhavaggonnal. Fertőbozra, a magyar–osztrák (az Anschluß után magyar–német) határ közvetlen közelébe az szerelvény december 12-én, a következők három nappal később érkeztek meg. Itt a németek által az akácos mellé épített leállóvágányon hathetes várakozás vette kezdetét. Ezalatt a 77 vagonat átrendezték, egyesítették. A németek célja az volt, hogy az értékeket elválasszák egymástól, és a Reichsbank három különböző részlegeibe transzportálják,¹⁵ míg a magyar fél ragaszkodott hozzá, hogy az értékek – és a banki személyzet – elválaszthatatlan egymástól.

¹⁰ 1944. november 10. In: Géra 2020. 82. p. „*Minden megingott alattam... Szörnyű volt látni, amikor a Bank értékeit el menekítették Veszprémből. Nem tudom elképzelni, hogy ezt még egyszer össze lehessen szedni. Azt a fejetlenséget és rumlit még nem láttam a Bankban, ami ott volt.*” – írta december 14-én. uo. 94. p.

¹¹ Botos 1999. 278. p.

¹² Cottely István: A magyar aranytartalék a második világháború viharában. *Valóság*, 1992. 11. 95. p.

¹³ Walther E. Ullmann visszaemlékezése. *Kisalföld*, 1964. június 21. 4–5. p.

¹⁴ Garami 2013. 5. p.

¹⁵ A tervek szerint az aranykészlet és a papírpénz a Birodalmi Bank (*Reichsbank*) bécsi részlegébe, a műkincsek és a letétek a berlini központba, az ezüst a magdeburgi fiókba került volna. A terv ebben a formában nem valósult meg, de az ezüstkészlet valóban Magdeburgból került vissza Budapestre 1947 áprilisában pl. a Fővárosi Képtár festményeivel és egyéb értékekkel együtt. Tallós 1989. 245–246. p., Botos 1999. 279. p. *168 óra*, 1997. január 14. 15. p.

5. kép. Spital am Pyhrn ([Wikipédia](#))

A kincseknek őrzési helyéül a magyar határhoz viszonylag közel fekvő kelet-stájerországi kisvárost, Voraút jelölték ki. Ezt a magyar fél mind a határhoz, mind a frontvonalhoz túlságosan közelinek, így nem elég biztonságosnak ítélte. A magyar–német kormányközi megállapodás¹⁶ megkötésével zárult elhúzódozó tárgyalások után végül az „Óperencián”, azaz az Enns folyón túl fekvő, felső-ausztriai Spital am Pyhrn falu üresen álló bencés kolostorát jelölték ki az értékmentés helyszínéül. Az első vonat az élelmiszerral, bankjegyekkel, egyéb kisebb értékekkel január 17-én indult Fertőbozról és 21-én érkezett meg a hegyi faluba. A második szerelvény titkos német útiparancssal, német forgalmi rendszámmal,¹⁷ magyar csendőri kísérettel az aranykészlettel, a többi értékkel és a bankos tisztviselőkkel és családtagjaikkal január 23-án hagyta el Magyarországot, s követte az első vonatot ugyanazon az útvonalon. A magyar határig, Ágfalváig a szállítmány kíséretére még magyar pénzügyőröket is kirendeltek, akik ott leszálltak, tisztelegtek a mintegy 60 vagonból álló szerelvénynek. Két nap múlva, 25-én gördült be a vonat a kelta nevű falu állomására. Onnan a lakosság lovasszánokon húzta be az értékes rakományt az állomástól a kolostorépületig. A leírások és a visszaemlékezések érdeklődésének középpontjában az aranykészlet áll, említik még a valuta- és devizakészletet, valamint az értékpapírokat, de a többi értékről, kulturális javakról kevés információ maradt fenn a spitali hónapokból. Vélhetően ezek eredeti csomagolásukban, a templom 1790 óta használaton kívüli kriptájában és a kolostor egyik földszinti raktárában dobozokban, ládában érintetlenül álltak visszaútjukig. A befogadott értékek tárolása folyamatosan fejtörést okozott, pedig még további javakkal bővült

¹⁶ Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter és Hans Constantin Boden birodalmi gazdasági megbízott 1945. január 15-én írták alá a megállapodást Sopronban.

¹⁷ Cottely i. m. 87.

az állomány: februárban érkezett meg Spitalba a székesfőváros 27 láda gyámpénztári és polgármesteri letétje.¹⁸

1945. május 7-én a falu lakossága és a magyar kontingens megkönnyebbülésére amerikai páncélos tankok jelentek meg a faluban.. Az csak a nyár folyamán dőlt el véglegesen, hogy Spital am Pyhrn az amerikai megszállási zónába fog tartozni.¹⁹ A falu az amerikai és brit zóna határán feküdt, de a szovjet zónához is közel. Az amerikai és a szovjet zóna határául az Enns folyót jelölték meg. Az amerikai katonák az aranyat, a külföldi valutát és egyéb értékeket, mint például a Corvinákat május 14-án kezdték teherautóra rakodni és másnap indították útjára a 16 katonai teherautókból álló konvojt Frankfurt am Main irányába. A többi érték – így a Székesfővárosi Levéltár öt ládája²⁰ – egyelőre Spitalban maradt. Az amerikaiak jegyzékeket, listákat kértek a lezárt ládák tartalmáról, főleg azért, hogy azokról fontossági és sürgősségi sorrendet állíthassanak fel. A levéltári ládákról készült ugyan jegyzék, de „a ládák tartalmára vonatkozólag egészen pontos és kimerítő leltárat nem áll módunkban csatolni, mert a több példányban elkészített leltár sem a levéltárban, sem a XI. ügyosztályban nem maradt meg az ostrom alatt pusztított tűzvész és rombolások következtében.”²¹

6. kép. A Központi Városháza az ostrom után, 1945.
(FSZEK Budapest Gyűjtemény, képszám: [081161](#))

Emlékezetből, hozzávetőlegesen írtak le 20 tételt. A listák 1945 januárjában semmisültek meg, amikor a Városháza Károly körúti szárnyát bombatámadás érte. Később, miután a ládák sértetlenül visszatértek, derült ki, hogy az 1945-ben összeállított jegyzék pontos volt, de hét dokumentum kimaradt a felsorolásból.²² Újabb, 1947. április 24-én kelt leltárra a

¹⁸ Dunai 2019. 146. p.

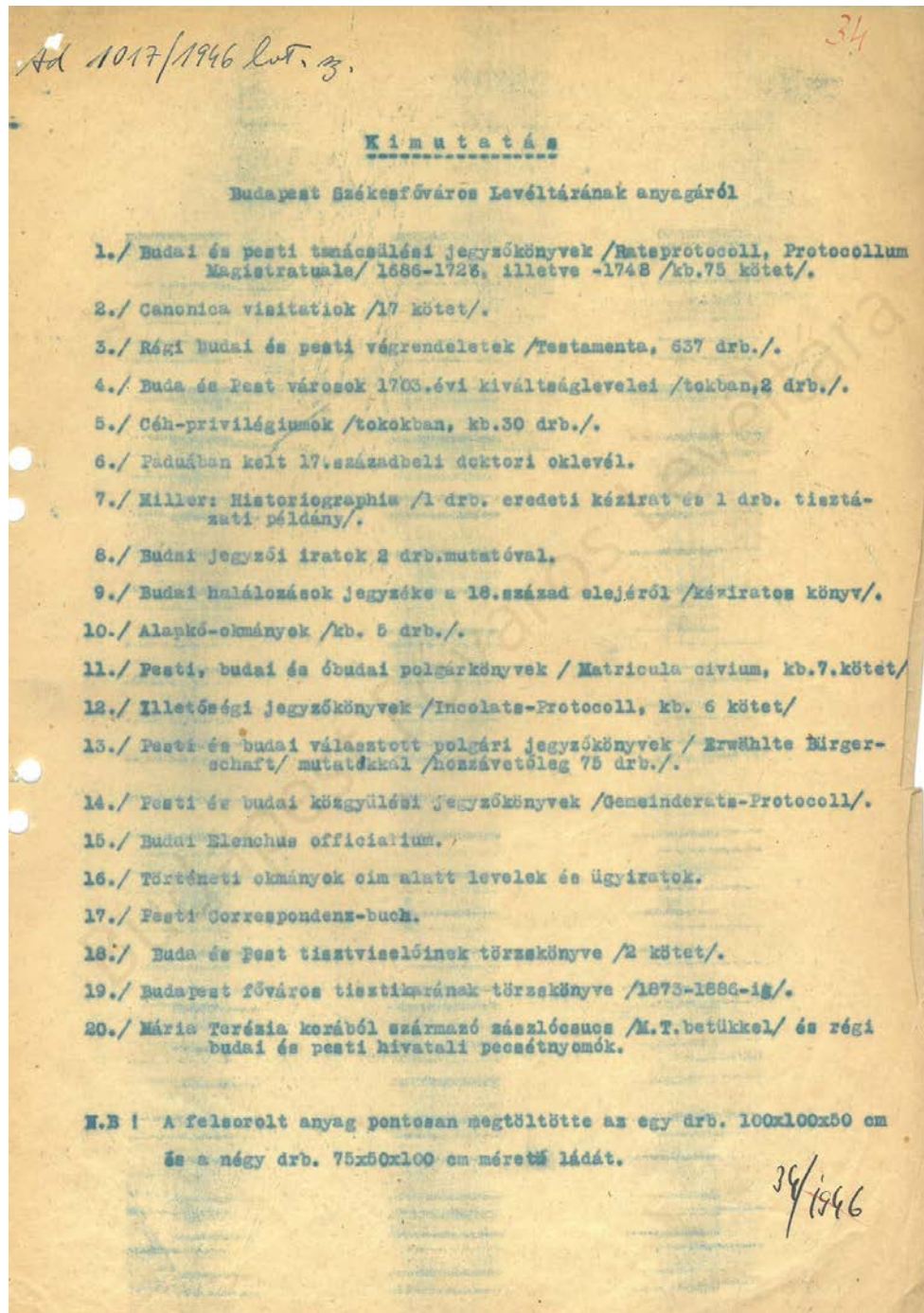
¹⁹ Botos 2000. 18. p.

²⁰ Uo. 151. p.

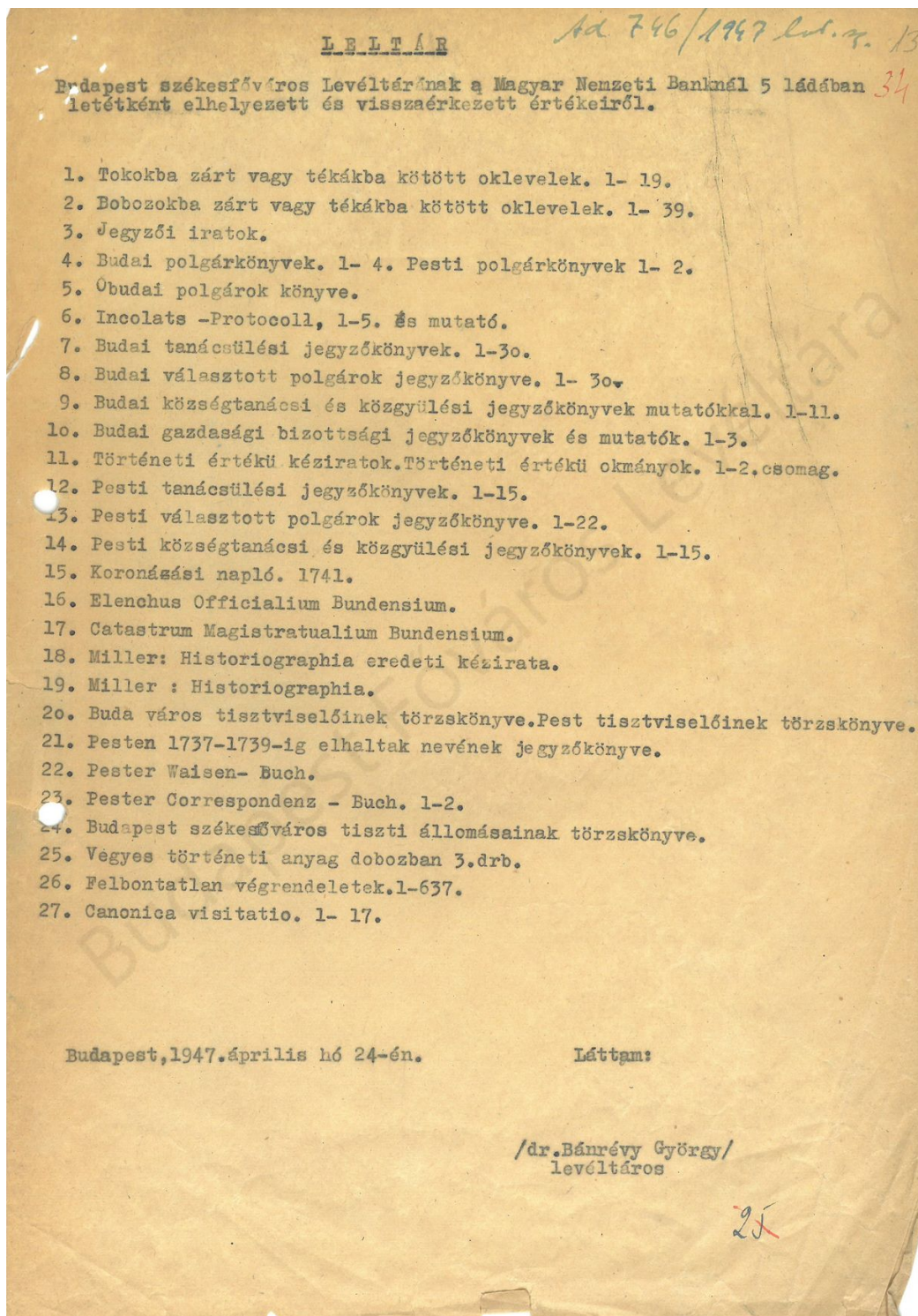
²¹ BFL VIII.3801.a. 3. kisdoboz 34. tétel

²² Uo.

Magyar Pénzügyminisztérium felhívására volt szükség, amelyet a külföldre vitt és onnan visszaérkezett javak bejelentési kötelezettségének eleget téve állított össze Bánrévy György.

7. kép. Emlékezetből írt kimutatás az elvitt értékekről. (BFL VIII.3801.a 3. kisdoboz 34. tétel)

8. kép. 1947. áprilisi leltár. (BFL VIII.3801.a 3. kisdoboz 34. tétel)

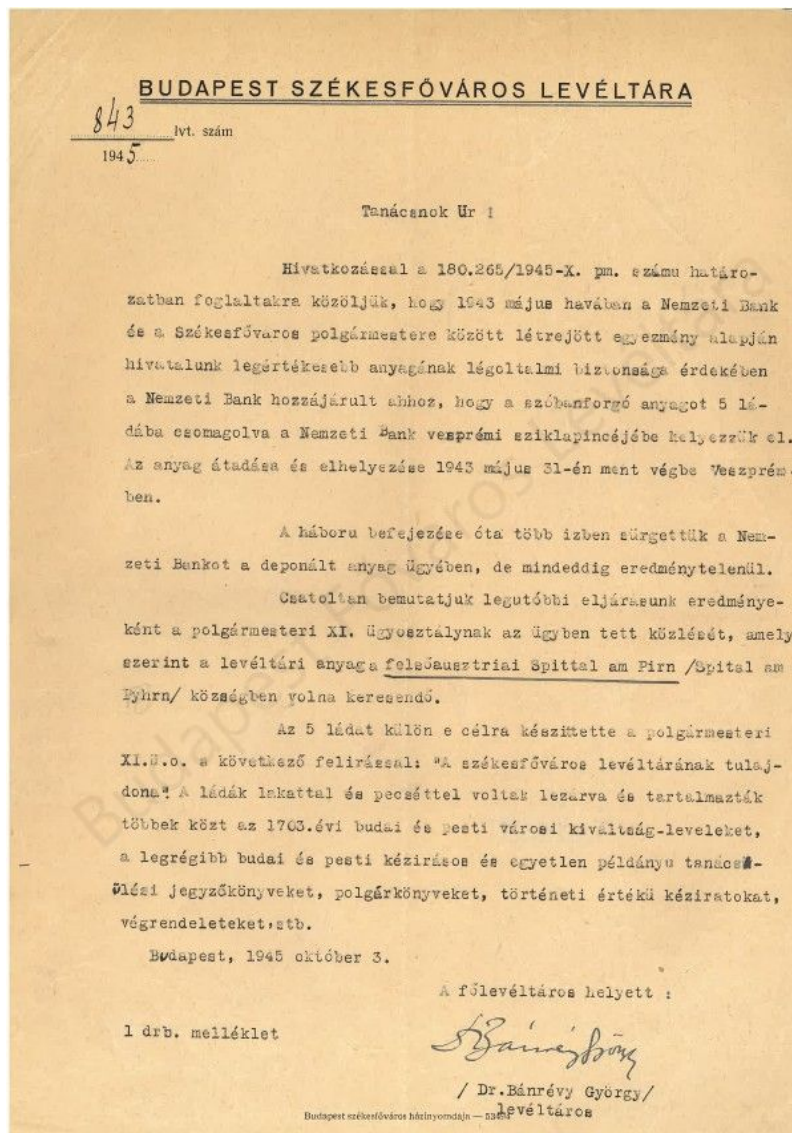
Addig azonban hosszú út vezetett. Miután Magyarországon megszüntették a légoltalmi előírásokat, az intézmények elkezdtek keresni letétbe, őrzésre kiadott értékeiket. A Székesfővárosi Levéltár részéről a keresést Kovács Lajos és Bánrévy György irányította. 1945. május 23-án levelet írtak az őrzést biztosító MNB Elnökségének.²³ Az első válasz szerint Veszprémben az ott maradt anyag leltározása még folyamatban volt, még arról sem tudtak felvilágosítást adni, hogy a levéltár ládái Veszprémben maradtak-e vagy nyugatra kerültek.

²³ 1945. május 23. és az azt követő levelek. Uo.

Július 23-án újra érdeklődtek... Több mint egy hónappal később olyan értelmű válasz érkezett a bank elnöki osztályától, hogy a szovjet hatóságok által visszaadott anyagok között biztosan nincsenek.

Már hónapok óta tartott az elvitt javak kutatása, amikor Vas Zoltán polgármester szeptember 25-én határozatban rendelte el az „elhurcolt” fővárosi értékek összeírását. A négy zóna katonai parancsnokságaival a főváros egyeztetéseket folytatott. Minden fővárosi hivataltól, üzemtől és intézménytől három napon belül részletes kimutatást kért az elvitt vagyontárgyakról, amit dr. Hahn Sándor tanácsnokhoz kellett közvetlenül eljuttatni. Október 3-án a polgármesteri XI. (városgazdasági, idegenforgalmi és közművelődési) ügyosztály levélben tájékoztatta Kovács Lajost, hogy a levéltári anyag nincs a veszprémi óvóhelyen. (Ld. 9. kép.) A helyszín *„azért is a legbiztosabbnak látszott annakidején, mert a Szent Koronát is ott helyezték el”*²⁴ – így a tanácsjegyző levele. Az érvelésnek annyi a szépséghibája, hogy a levéltári értékeket még 1943 májusában vitték Veszprémbe, míg a koronát és a koronázási jelvényeket 1944 végén őrizték ott. A bank ekkor még nem tudott a levéltári ládák hollétéről, sőt, még megsemmisülésük is felmerült. Amennyiben viszont nyugatra vitték, akkor Spital am Pimben (!) kell keresni – írták. Vélhetően ennek a levélnek a birtokában jelentett még aznap a levéltár Hahn-nak. Mivel a „megszálló hatóságok” is kértek jegyzékeket, így, ha ismert helyszínen voltak az értékek, akkor 9, ha ismeretlen helyen, akkor 15 példányban kellett azokat benyújtani.

²⁴ BFL IV.1420.d.8.26.g 23

9. kép. A ládák keresése, 1945. október 3. (BFL IV.1420.d.8 26.g 23 1)

Remény csillant fel a november 8-i levélváltás során: a magyar muzeális értékek hazahozatalára Németországba küldött bizottság talált két ládát, „mely a székesfővárosi levéltár ládáinak látszik”²⁵, ezért a ládák külsejére és tartalmára vonatkozó leírást kértek a levéltártól. Később kiderült, nem a levéltár ládáiról van szó.

1945. szeptember 26-án az ideiglenes nemzetgyűlés létrehozta a Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyon Kormánybiztosságát.²⁶ Az intézményeknek a vidékre és külföldre szállított javakat be kellett jelenteniük – a nemleges válasz esetén is.²⁷ Sőt, külön-külön kellett listát írniuk a szovjet, amerikai, brit és francia zónába került értékekről.

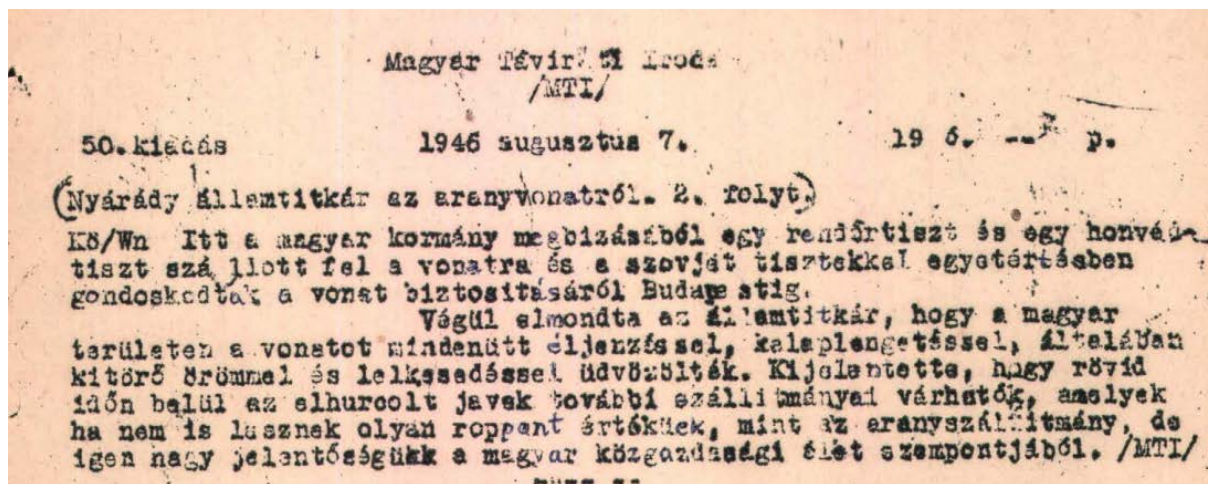
1946. június 18. és 25. között a Nagy Ferenc miniszterelnök által vezetett kormányküldöttség washingtoni látogatása során megegyezett Harry Truman elnökkel az 1945. január 20-a, azaz a moszkvai fegyverszüneti egyezmény után német területre hurcolt javak visszaszolgáltatásáról. Július közepén még tisztázandó volt, hogy ez Ausztriára is kiterjed-e.

²⁵ BFL VIII.3801.a. 3. kisdoboz 34. tétel

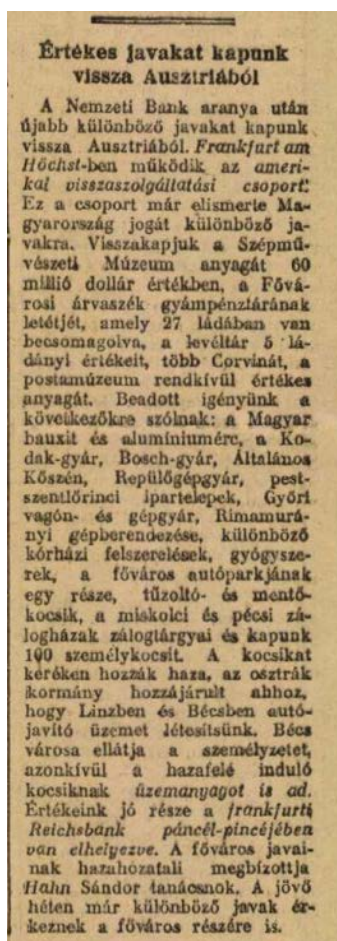
²⁶ [Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 8790. M. E. rendelete](#) (Utolsó elérés: 2025. június 26.)

²⁷ Belügyminisztérium 141.250/1946. II./7. körrendelete 1946. július 12. Fővárosi értékek kerültek Mihályiba, Lengyelországba és Dániába is.

Augusztus 1-jén új valutát vezettek be, a forintot, amelynek a fedezetéül szolgáló aranyalap öt nappal később, különleges biztonsági intézkedések²⁸ mellett hiánytalanul visszaérkezett Budapestre. Nyárády Miklós államtitkár bejelentette, hogy rövid időn belül további szállítmányok érkeznek majd vissza külföldről. A napilapok néhány kincset, például a levéltárét nevesítették is.²⁹

10. kép. MTI hírek, 1946. augusztus 7.

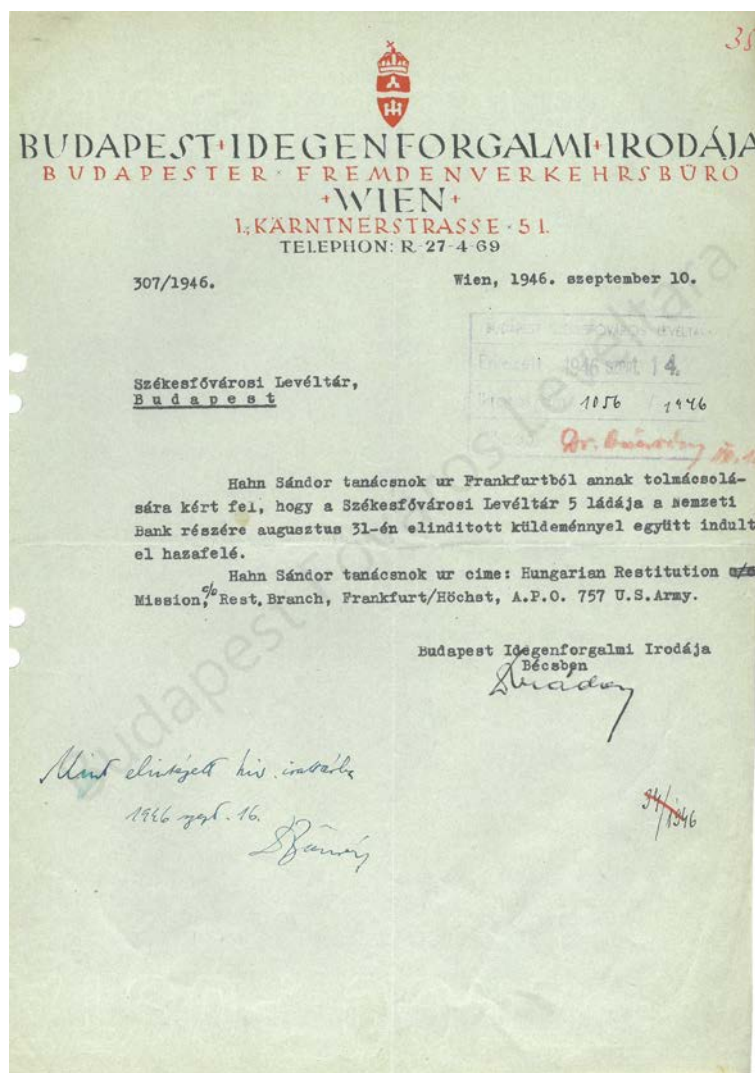

11. kép. Magyar Nemzet, 1946. augusztus 11.

²⁸ BFL VI.12.a.1 1946 0122 7. kisdoboz 21063/1946

²⁹ [MTI hírek, 1946. augusztus 7.](#); Magyar Nemzet, 1946. augusztus 11. 6. p.; Világ, 1946. augusztus 11. 3. 9. p.

Több osztály, hivatal is foglalkozott a háború alatt külföldre került tárgyakkal. A Külföldre Hurcolt Nemzeti Vagyon Kormánybiztossága a Kálmán Imre utcában 1946. március 20-ig működött, tőle a Pénzügyminisztérium Külföldre Vitt Magyar Javak Ügyosztálya vette át a feladatot.³⁰ Frankfurt am Mainban 1946 augusztusában magyar visszaszolgáltatási misszió kezdte meg munkáját Hahn Sándor vezetésével.³¹ A misszió tevékenységéről a hazai lapok is tudósítottak.³² A bizottság feladata a nyugatra hurcolt magyar értékek felkutatása és hazajuttatása volt. Ezek közé tartoztak a május 15. után Spitalban maradt értékek is. Egy részük Magyarországra szállításáról 1946. augusztus utolsó napjaiban rendelkeztek. Augusztus végéig tartott az értékek és iratok berakodása.³³ A levéltári iratokat is szállító vonat augusztus 31-én indult Bécsből és szeptember 1-jén érkezett Budapestre.

12. kép. Értesítés a levéltári ládák visszaérkezéséről, 1946. szeptember 10.
(BFL VIII.3801.a 3. kisdoboz 34. tétel)

³⁰ BFL IV.1420.d. 8. kisdoboz 26. a.

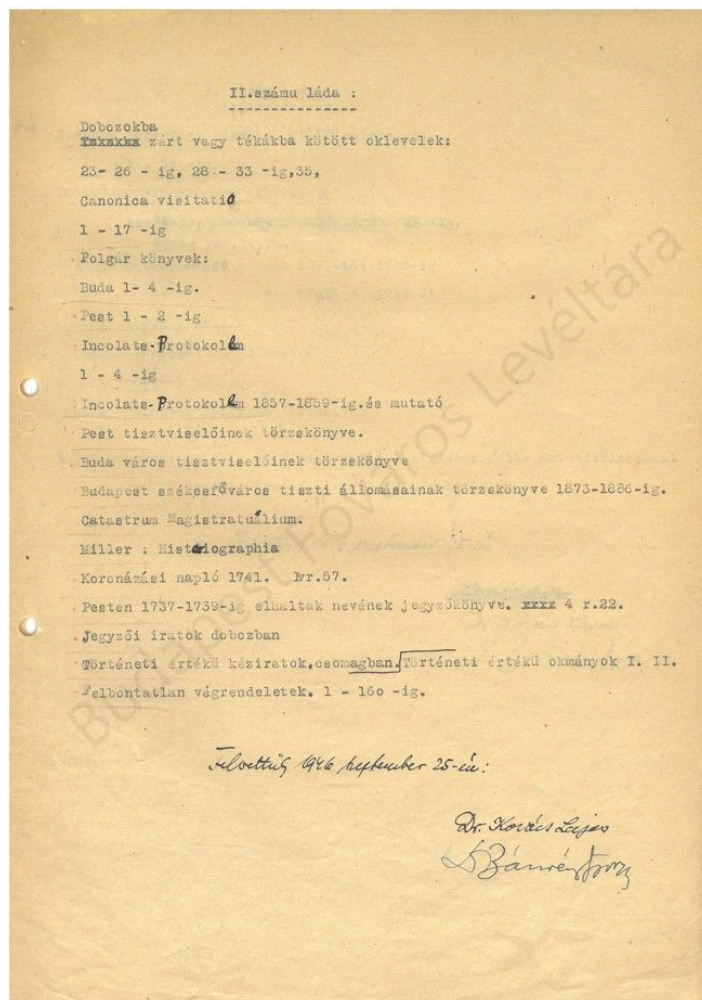
³¹ Világosság, 1947. január 1. 5. p.

³² Milyen magyar értékek jönnek haza Németországból és Angliából? Világ, 1946. augusztus 11. 3. p.; A főváros gyámpénztárának értékeit és a Zichy múzeum ékszereit hazahozzák Világ, 1946. augusztus 25. 2. p.

Dr. Hahn Sándor (született 1896-ban) korábban közegészségügyi és köztisztasági tanácsnok, Nagy Ferenc kormányának hazatelepítési kormánybiztosa, Nyárády Miklós államtitkár helyettese. 1950-ben az USA-ba távozott, ahol 87 évesen hunyt el.

³³ Botos 1999. 305. p.

Visszaérkezett a Székesfővárosi Levéltár iratanyaga mellett – többek között – a Bélyegmúzeum három ládája, az Országos Széchényi Könyvtár könyvritkaságai és kéziratai, a Magyar Tudományos Akadémia iratai és kódexei, a báró Podmaniczky és gróf Vigyázó családi múzeum ritkaságai és a Szépművészeti Múzeum képei.³⁴ A szállítmányt a Magyar Nemzeti Bankos értékekkel együtt a pályaudvarról a jegybank Szabadság téri székházába szállították, ahol az intézmények átvehették tulajdonukat, és vihették azokat vissza saját intézményükbe.

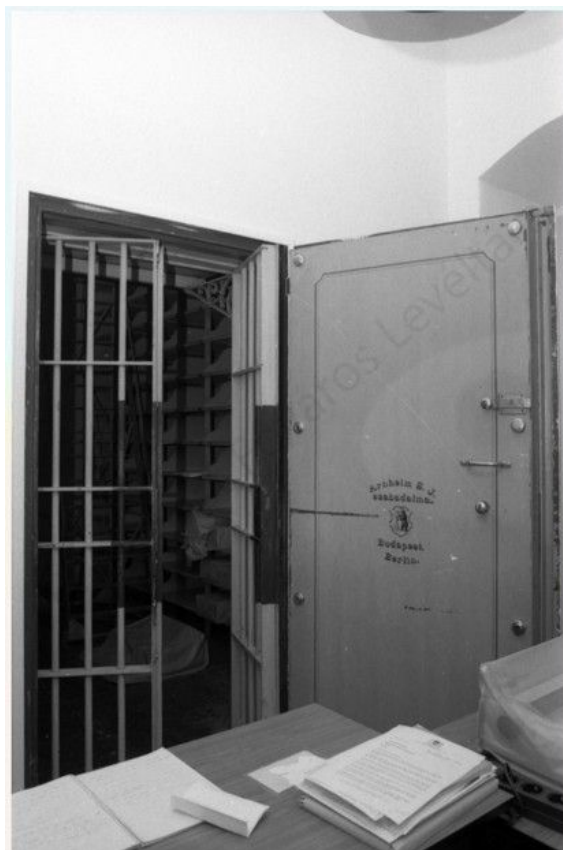
13. kép. A II. láda átvételi elismervénye, 1946. szeptember 25.
(BFL VIII.3801.a 3. kisdoboz 34. tétel)

A levéltár több ízben próbálta sürgetni a polgármestert az öt láda szállítása ügyében. Az előkészületek végül szeptember 19-re megtörténtek. Kovács Lajos és Bánrévy György 1946. szeptember 25-én vette át a Magyar Nemzeti Bank Szabadság téri székházában a levéltár öt ládáját. A ládák súlya egyenként 2–3 mázsa volt, mozgatásukhoz hat emberre volt szükség. A szállítás a központi autójavító igénybevételével történt. A levéltár 120 forint előleget vett fel utólagos elszámolásra a Szabadság térről a Városházára történő szállítás költségeire.³⁵ Ott a páncélszobába kerültek a kincsek.³⁶ A levéltár 30-án jelentette a polgármesternek a ládák visszaszállítását.

³⁴ Farkas-Rosu 2024. 167. p.

³⁵ Fazekas Ferenc gépkocsivezető, valamint Grivna András, Pomján György, Földi János, Vörös József, Horváth István, Engart Antal. Elismervény 1946. október 1. BFL VIII.3801.a. 3. kisdoboz 34. tétel.

³⁶ BFL VIII.3801.a. 1. kisdoboz

14. kép. A páncélszoba a Városháza épületében. (BFL XV.19.c.4)

A külföldre hurcolt javak különböző időpontokban, több részletben kerültek vissza Magyarországra, a sajtó érdeklődése messze elmaradt az aranyvonat hazaérkezésekor tapasztaltaktól. Spital am Pyhrnből az utolsó szállítmány 1948 tavaszán érkezett haza.

Budapest Székesfőváros Levéltárának háborús történetében azonban még maradtak nyitott kérdések, amelyek remélhetőleg további kutatási eredmények birtokában válaszolhatók meg.

Levéltári források

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

- IV.1420.d. 8. kisdoboz 26. a–g. Dr. Hahn Sándor elhurcolt javak miniszteri biztosának iratai
- IV.1420.k. Légtalpi Letétgyűjtemény iratai
- VI.12.a.1 7. kisdoboz Budapesti Rendőr-főkapitányság Központi Szervezetének iratai
- VIII.3801.a, b. Budapest Főváros Levéltára iratai
- XV.19.c.4. Budapest Főváros Levéltára működése során keletkezett fotók

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL)

[Magyar Távirati Irodai hírei 1920–1956, Napi hírek](#)

Nyomtatott források

- 168 óra*, 1997. január
- Kisalföld*, 1964. június
- Magyar Nemzet*, 1946. augusztus
- Világ*, 1946. augusztus
- Világosság*, 1947. június

Felhasznált irodalom

Botos 1999.	Botos János: <i>A Magyar Nemzeti Bank története. II. kötet</i> , Budapest, 1999.
Botos 2000.	Botos János: Az MNB értékeinek háborús kálváriája. <i>Forint</i> , 2000/5–6. 17–18. p.
Cottely 1992.	Cottely István: A magyar aranytartalék a második világháború viharában. <i>Valóság</i> , 1992. 1. 82–97. p.
Csík 1988.	Csík Gergely: <i>Kovács Lajos életéről és levéltári működéséről (1900–1970)</i> . Budapest Főváros Közleményei. Budapest, 1988. 349–358. p.
Dunai 2019.	Dunai Andrea: <i>A javak sorsa. Az 1944/45-ben Magyarországról elvitt javak sorsa</i> . Budapest, 2019.
Farkas–Rosu 2024.	Farkas Kornél – Rosu Kriszta: Adalékok a II. világháború következtében külföldre került művészeti javak 1916–1949 közti hazahozatalához. <i>Történelmi Szemle</i> , 2024/1. 155–184. p.
Garami 2013.	Garami Erika: Az „aranyvonat”, a monetáris aranykészlet története, 1944–1946. <i>Éremtani Lapok</i> , 2013/139. 3–12. p.

- Géra 2020. Géra Eleonóra: *Budai úrinők romlakásban. Levelek a Fény utcából 1944–1947.* Budapest, 2020.
- Horváth 1996. Horváth J. András: *Budapest Főváros Levéltárának története.* Budapest, 1996.
- Tallós 1989. Tallós György: *Dokumentumok a magyar hitelpolitika, pénzforgalom és bankrendszer történetéhez, 1945–1949.* Budapest, 1989.

Impresszum
Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3–5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin
Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternovác Bálint, Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3–5.; 1554 Budapest, Pf. 41.
e-mail: mozaikok@bparchiv.hu